

Acésta fôia ese
cate 3 côle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
1 galbenu cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu întregu.
Se abonează la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiu, séu prin posta
séu prin domni co-
lectori.

Fôia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Nr. 13.

Brasiovu 1. Iuliu 1873.

Anulu VI.

Sumariu: Ioanu Corvinu de Hunedôr'a. (Urmare.) — Reflexiuni la discursulu dlui Vintila. — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Urmare.) — Ordinea lucrarilor adun. gen. XIII. — Procesu verbale. — Regulamentul bibliotecei despart. cerc. II

Ioanu Corvinu de Hunedôr'a,
originea, genealogi'a, faptele sale im-
mortali.

(Urmare.)

Pre langa avutiile castreloru turcesci au mai ca-
diutu in manile ostasiloru lui Corvinu doue sute de
flamure, cu vreo cinci mii de captivi, de si unii vor-
bescu de mai multe mii. Intre cei ramas morti pe
campulu séu mai bene, in valea bataliei, au fostu in-
susi belliducele Sehabeddin, mai multi bei, precumu
Osman, nepotu alu faimosulu belliduce. Timurtasch,
Omer, Firiz, Iacobu, Chisi si Dedefutak, toti gene-
rali de renume. Sultanulu perdù in acea batalia una
dein armatele sale cele mai frumoase, éra numele lui
Ioanu Corvinu, séu cumu ii dicea turcii, Iancu, a-
junse a fi si mai terribile pentru mohamedani, cu
atâta inse mai gloriosu pentru lumea christiana. Scri-
ptorii grecesci dein acelea tempuri comparara pe
Corvinu candu cu Achilles, candu cu Hector. Ioanu
Corvinu restitui, precumu dice si comitele Iosifu Te-
leki, renumele si glori'a armeloru unguresci, care in
dilele lui Sigismundu se intunecase, inse totu asia
elu restabil si sustienù renumele si glori'a armeloru
romanesci, pentrucà in batali'a cea de cu prima-
véra de langa Sibiu si in acésta dela Iuliu dein di-
strictulu Hatiegului, partea mai mare a trupeloru lui
Corvinu a constatu dein romani, cu cnezii séu pri-
marii si cu alti boieri séu aristocrati romani esiti dein
comitatele si districtele romanesci („Districtus vala-
chicales“) cá comandanti in fruntea bataliônелoru ro-
manesci. Erà si lucrulu celu mai naturale cá dein
romani se se compuna grosulu armatei romanului
Ioanu Corvinu, pentrucà districtele romanesci, averile,
familiele si vietile romanesci era cele mai multu es-
puse la invasiunile si devastatiunile turciloru; pre
candu familiile magiare isi cautá scapare dein colo
de Murasiu si de Somesiuri, pe unde si locuia in
partea loru cea mai mare, éra sasii se tragea sub
scutul muriloru de cetati facute de mai multi regi
si de tiéra, — daco-romanii séu trebuea se dea peptu
cu turcii in largulu campului, séu déca acésta nu se
mai potea, se scape numai cu viéti'a golana in ascun-
seturile muntiloru, lasandu'si locuinti'a in pred'a fla-
careloru. Batali'a castigata de ardeleni in Iuliu 1442

asecurà tiér'a pe tempu indelungatu de invasiuni, éra
comandantiloru turcesci le trecù voli'a buna de a mai
sparia pe ostasii lui Corvinu cu aratarea turbanului
loru.

Ioanu Corvinu, omu religiosu cumu a fostu, a
demandatu, cá se se faca in tôte bisericele tierei ro-
gatiuni de multiamita lui Ddieu, pentru victori'a stra-
lucita, ce le a datu cu acea ocaziune.

De ací incolo scriptorii differu in enarrarea fa-
pteloru lui Ioanu Corvinu pentru restulu anului 1442.
Unii voliescu a sci, cá Corvinu indata dupa aceea
ar fi trecut in Munteni'a, nu numai spre a perse-
cuta pe turci pâna preste Dunare si mai departe, ci
si spre a se bate cu Vladu II. Dracula, care éra si
ar fi cadutu in prepusu, cá a datu man'a cu turcii.
Ací inse chronicarii se incurca asia de tare si con-
funda evenimentele de inainte cu cele dein acestu
anu intr'unu modu, in càtu pâna acumu nici-unu
criticu nu a sciutu ce se aléga dein spuseloru.
De altu-mentrea confusiunea este chiaru la Bonfinius
si la Chalcocondilas. Voru mai vení alti critici mo-
derni cá se 'o descurce; noi acilea vomu merge mai
multu numai pe urm'a unoru documente autentice,
dein care mai aflamu unele fapte memorabili de ale
lui Corvinu.

Corvinu a tramisu si asta-data multime de trofee
la Buda, care au fostu recepte cu bucuria atâtu mai
mare, cá tocma pe atunci sultanulu Murad II. cá si
cumu ar fi fostu siguru de victori'a sa in Transil-
vani'a, tramisese la regele Vladislau ambasadori, carii
se'i céra Belgradulu serbescu, tributulu si pe de asupra
pe Ioanu Corvinu de ostatecu (obses). Regele rece-
puse pe ambasadorii turcesci cu pompa mare, elu
inse avù atâta mente, cá se nu le dea nici-unu re-
spunsu decisivu, pâna ce nu va asculta si pe Cor-
vinu si anume pâna ce nu va lna scire despre re-
sultatulu bataliei. Dupace'i vení regelui scirea prin
cursori iuti despre gloriós'a batalia, ambasadorii tur-
cesci se departara dela Bud'a cu budiele inflata. Se
pôte, cá in aceleasi dile, adeca in urm'a victoriei,
Ioanu Corvinu a mersu in persóna la Bud'a, in totu
casulu inse elu s'a reintorsu curendu la postulu séu
de voda alu Transilvaniei si banu alu Severinului,
pentrucà se tiena in ochi de aprópe tôte ulteriórele
miscari ale turciloru. Dein documentulu de impa-

ciuire si cuseră inchiaietu între Corvinu si între G. Brancoviciu la an. 1444 se culege, că Corvinu totu ar fi mai trecut si in 1442 in Bulgari'a si ar fi devastatu tîenuturi turcesci, dupa usulu acelu tempu, spre a insuffla terróre si a'i tîené departati dela fruntarie. Ceea ce se scie de siguru este, că in anulu ce a urmatu, adeca 1443, Corvinu éراسi avu mari batalii cu turcii, inse despre acelea mai la vale.

Mórtea fratelui mai micu Ioanu. S'a vediutu mai susu, că Ioanu Corvinu mai avuse unu frate, totu Ioanu cu numele, carele pre cătu era in viétia se intrecea cu frate-seu mai mare atátu in virtutile ostasesci, cătu si in alte calitati frumóse ale spiritului si ale ânimei.*) Acelu frate Ioanu minor a moritu in servitiulu statului si anume in alu Transilvaniei; inse anulu repausarei sale nu se scie cu securitate; dara dein óresi-care combinatiune ce se face dupa documente, se presupune că elu a cadíutu in una dein cele trei batalii avute cu turcii in an. 1442 pe pamentulu Transilvaniei. Ceea ce se scie cu tóta certitudinea este, că frate-seu Ioanu dein esemplari'a charitate si pietate ce avuse pένtru suffletulu fratelui seu, prin diplom'a sa dela 1442 face la capitululu canoniciloru dein Alb'a-Iuli'a si anume la baserj'a cu patronulu Michailu archangelu donatiune de patru comune rurale, anume Bulgaru, Cergedu, Giomalu (Jomalu, Diomal) si Tinodu, inse cu acea conditiune, că acei canonici si toti successorii loru in tóte tempurile se fia obligati a face s. liturgia in numit'a baserica si anume in tóta sambat'a in onórea prea curatei vergine, totu aduo'a di a septemanei pένtru suffletele celoru repausati, si éراسi totu a patr'a di in laud'a santului spiritu. cá se lumine pe ómeni, éra in alte dile ale septemanei se se cante liturgi'a pένtru suffletele mortiloru regulatu la altariulu doctoriloru fóra de argintu si martiri Cosma si Damianu, in aceeași baserica. Sublima virtute este amórea, charitatea între frati si sorori. Dein contra, vai si éra vai de acelu poporu, la care nu vei afla charitate nici macaru între fratieni si între ceilalti consangeni, pένtrucá dein mare nefericire, se afla desbinati prin egoismu si rapacitate. Se ne fia si in acestu respectu fapt'a lui Corvinu de modellu. Éca cumu

*) Éca cuventele regelui Ladislau posthumu: . . . Praefatus Joannes, certe dudum fidelitatis opera continuo crescente augens, et in ipsius genitoris nostri obsequiis ac expeditionibus bellicis, quas idem sive adversus nonnullos rebelles regni sui Bohemiae, seu contra Teucros (Turcos) laudabili semper exitu confecit, nunc prudentis consiliarii, nunc vero strenuissimi militis agens officium, adeo fuit continuus et utilis, ut ab eodem genitore nostro primum de milite ad nostrum Baronatum regui, Bani videlicet Zeuriniensis, qui clarus Baroniae titulus est, insignibus meritis creatus sit, ubi et gloriosa tandem adversus Teucros illis partibus oppido infestos, proelia ipse et egregius quondam alter Joannes de ipsa Hunyad, miles, sibi sanguine frater, fortissimaque strenuitate par et socius, victorioso semper fine saepius confecerunt etc. etc. Diplom'a dein 1453.

imparte elu cu frate-seu, atátu benele pamentescu, cătu si pe celu cerescu.*)

In an. 1442 Ioanu Corvinu face unu scaimbu de possessiuni cu unu nobilu anume Dionisie dela Farnasiu, carele 'i dà Bucerdea' de in comit. Albei de langa Blasiu, pένtru alte duoe comune numite Filpesiulu sasescu séa micu in comit. Clusului, si Filpesiulu ungurescu in comit. Turdei. De aici s'ar vedea, că dupa batali'a dela Pórt'a-de feru Ioanu Corvinu mai avu tempu a se ocupa si cu afacerile sale private si cu cele interne ale tierei. Pe la finea acestui anu s'a midiolocitu abia si pacea între regele Vladislau polonulu si regin'a veduva Elisabet'a, dupa care inse acésta morí in curendu, adeca la 19. Decembre 1442.

Dupa mórtea Elisabetei cătiva dein acei oligarchi, carii pána aci tîenusera cu dens'a, trecura in partea regelui Vladislau, precumu si unele despartimente de óste, care era de nationalitate cechi, s'au retrasu in patri'a loru, crediendu că cu atáta s'a curmatu bellulu civile. S'au insielatu. Mai multi oligarchi, căteva cetati si in fruntea loru cunoscutulu generariu cechu, betranulu Ioanu Giskra, faimosu pένtru eroismulu seu, cá si pένtru rapacitatea si barbari'a sa, perseverara pe langa miculu Ladislau posthumu, tramisera deputati la imperatulu Fridericu rogandu'lu cá se le dea ajutoriu in contra lui Vladislau polonulu, pe care volia se'lu destronedie si se'lu scótia dein tíera. Deocamdata se pareá, că Fridericu ar volí se le stea in ajutoriu, dupa aceea inse curendu se retrase in positiunea sa cea misteriósa, in una specie de passivitate, pe care istoricii nici pána astadi nu o potu esplica in altu modu, decátu că planulu ascunsu si reservatu alu lui Fridericu ar fi fostu, cá in cele dein urma delaturandu si pe Vladislau, si pe nepotielulu seu, pe Ladislau, se puna elu man'a pe tóta Ungari'a cu tierile căte se mai tîenea de ea. Asia dara prin mórtea Elisabetei Ungari'a si Bohemi'a se pacificasera numai pe anu momentu, si déca bellulu civile nu a proruptu de nou, caus'a fu mai multu numai ano-tempulu, că-ci intrasera in érn'a anului 1443. Intr'aceea se mai facura unele incercari de apropiere între Fridericu si Vladislau, de si fóra rezultate mari; inse acelea rezultate pucine au fostu mai multu fructulu fatigeloru puse de cei duoi preoti dein Rom'a, barbati de renume istoricu, adeca Aeneas

*) Cuventele diplomei: Supplicarunt itaque nobis, ut nos praedictas possessiones ipsis Dominis et Ecclesiae ipsorum, intuitu nostrae salutis et quondam egregii Joannis Minoris de Hunyad, militis militum, fratris nostri charissimi, in actu rei publicae, in partibus Transilvanis defuncti et in praedicta Ecclesia B. Michaelis Archangeli tumulati, animae refrigerio remittere et declarare dignemur, in cujus recompensationem praedicti domini disposuissent inter se pro salute quidem nostra et dicti fratris nostri charissimi, stipendiis spiritualibus occurrere etc. etc. Vedi acésta diploma la Ant. Szeredai Notitiae Capituli Albensis Trans. pag. 87 si la G. Fejér Genus, Incunabula etc. pag. 46 - 50.

Sylvius, carele pe atunci era secretariu alu imperatului Fridericu, si cardinalulu Iulianu Cesarini, cunoscutu istoriciloru in calitatea sa de commissariu alu papei in contra hussitiloru dein Bohemi'a, comisariu la conciliulu de Basili'a, pe care l'a deschisu elu in numele papei, midiolocitoriu intre greci si latini in conciliulu dela Ferrara tînutu cu scopu de a se impaca grecii cu latinii, in fine cá legatu alu papei Innocentiu in Ungari'a, transmisu cu scopulu duplu, de a impaca pe regi si de a porni unu bellu estermatoriu in contra turciloru asia, in càtu se'i scótia cu totulu dein Europ'a, salvandu de-odata si pe greci si pe baseric'a loru de tirani'a turcésca. Scriptorii afla, cá acestu Iulianu Cesarini, nascutu dein una familia patriciana dein cele mai de frunte, omu de talente rari si de cunoscientie intense, dupa temperamentu si caracteru ar fi fostu multu mai bunu ostasiu decâtu preotu.

VI. Preparative bellice si campani'a cea lunga dein Bulgari'a in 1443.

Victori'a dupla reportata de càtra Ioanu Corvinu la Sibiu si la Pórt'a-de feru asupra turciloru, si inca numai cu óste ardeléna, a interbentatu spiritele in mai multe tîeri, nu inse in acea mesura, in care sperase cardinalulu Iulianu Cesarini, alu carui scopu era cá se scóle asupra turciloru espeditiune cruciata, precumu se intemplase odenióra in contra saraceniloru, cu scopu de a lua dela ei Ierusalimulu si tóte locurile sante. In secululu alu 15-lea se astemperase fórté multu acelu fanaticismu religiosu alu popóraloru, de care fusesera coprinse in dilele lui Petru eremitulu, Godefridu s. a. Imperatulu nemtiescu si preste totu nemtii se interessá pe atunci prea pucinu de turci; nici-unulu dein ei nu prevedea, cá preste una suta de ani turcii éra se ocupe nu numai Bud'a, ci cá avea se strabata si pàna sub murele Vienei, se ardia si se devaste in Stiri'a, Carinthi'a si Austri'a inferioare. Preste acésta, cavalerii si oligarchii nemtiesci pe atunci (si mai tardíu) cu nimicu nu era mai bunu decâtu turcii si decâtu tatarii, barbari crudi si rapitori unii cá si altii, precumu arata istori'a Germaniei mai pe tóte paginile sale. Aristocrati'a ungrésca se provocá meru astadata cá si totu-deauna la privilegiulu seu, de a nu esí la bataia afóra dein mediúnele patriei. Acestu privilegiu, pe care'lu storsesera oligarchii in tempuri diverse dela regi, au datu totu-deauna la toti poltronii fricosi pretestulu celu mai bunu de a remané acasa si a'si petrece langa femei si langa vedrele de vinu in buna pace. Asia dara obligatiunea de a se bate afóra dein patri'a cadea óresi-cumu numai asupra regelui, care 'si avea trupele sale particulare, langa care apoi se mai adaozea si trupe de voluntari. In modulu acesta Ungari'a era unu statu, pe care aristocrati'a 'lu condamnase a se tîené totu-deauna numai in positiune defensiva, prin urmare la ori-ce casu a astepta, cá ori-ce inemicu se ajunga pàna la fruntariile tîerei,

candu apoi dumnealoru boierei tîerei. le esia inainte, d'éca le esia — cá se'i respinga.

Intre acestea impregiurari dela diet'a Ungariei abia s'a potutu stórcé una modesta subventiune in bani, éra mai departe s'a lasatu la voli'a fia-caruia de a esí in contra turciloru. Ungurii adeca mai avea inca si unu altu pretestu de a remané pe acasa; ei sustienea, cá acestu nou bellu turcescu se intreprinde mai multu numai in favórea lui Georgie si a serbiloru sei, a caroru tíera cadiuse in manile turciloru; ungurii inse nu volia se védia cá, vorbindu in limb'a ostasiésca, chiaile dela cetatile Bud'a si Vien'a se aflá in cetatea Alba-greca numita pe slavonesce Belgradu. Unguriloru le placea pe atunci, le place si pàna in dio'a de astadi a striga in lume cá Bosni'a, Serbi'a, Bulgari'a, Munteni'a, Moldov'a era tîeri ale corónei ungresci, cu tóte acestea spre apararea loru ei nu facea nimicu. Asia dara s'a intemplatu si in anulu 1443 cá si la alte câteva ocaziuni, cá partea cea mai mare a óstei a constatu dein elementulu slavonescu si dein celu romanescu. Asupra lui Georgie a cadiutu greutatea cea mai mare de bani si de sange. Alaturea cu elu a statu Ioanu Corvinu cu óstea sa adunata dein Transilvani'a si Banatu, la care se alaturara si trupele càte stá sub comand'a collegului seu Nicolae de Uilacu. Si fiendu-cá subventiunea de bani votata prin diet'a tîerei nici pe departe nu ajunse la coperirea speselor bellice, Ioanu Corvinu se vedíu necessitatu a luá imprumutu trei-dieci si duoe de mii galbini. Cu tóte acestea, óstea adunata de principele Georgie serbulu si de Ioanu Corvinu-voda, abia ajunse la numerulu de duoe dieci si cinci de mii, trupe alese, imbracate, essercitate, provédiute bene cu arme si cu impedimentele necesarie. La óstea aceea adaose si cardinalulu Iulianu Cesarini câteva cete de cruciati scosi mai alesu dein Bohemi'a si intretienuti cu banii papei dela Rom'a. Vladislau regele Ungariei nu a fostu in stare se adune sub comand'a sa óste mai multa decâtu este ceea ce se dice in dilele nóstre una brigada, adeca camu duoe regimente, la care se adaosera unii (numai unii) magnati voluntari cu companiile séu escadrónele loru, precumu si nisce cruciati dein Germani'a si Franci'a. Óstea Moldovei si a Munteniei astepá in tîeniturile danubiane pe trupele despre care vorbiramu. Regele a manecatu dela Buda in 22. Iuliu*), insocitu de Ioanu Corvinu si de cardinalulu Iulianu, a mersu inse fórté incetu, pentrucá se lase tempu si altoru trupe de a se aduna impregiurulu seu, si a trecut Dunarea pe la Semendri'a**). Aici ilu astepase Georgie cu óstea sa. Totu aici ilu ajunse si Vladu II. domnulu Munteniei cu a sa. Pàna

*) Acésta di a manecarei o defigu istoricii mai noi dupa Dlugoss si dupa unele documente aflate in anii dein urma, si respingu afirmarea lui Bónfiniu si Callimachu, carii dicu cá regele ar fi plecatu in Maiu.

***) Semendria, Sendorova, ad salsum lapidem.

la acestu locu armat'a întréga compusa dein diversele elemente aratate mai in susu ajunsésé la modest'a cifra de 35 de mii, dein care majoritatea era romani si serbi. Dupa repausu de câteva dile trupele se pusera in miscare spre a cauta pe turci si a se loví cu ei. Si fiendu-cà armat'a se aflá pe pamentu serbescu, pe care domnulu Serbiei ilu cuno-scea mai bene decâtu ori-care altu generariu, comand'a suprema se concrediù acestuia, éra Ioanu Corvinu remase comandante preste duoesprediece mii de calarime, parte usióra, parte de cea grea, corasata (loricata, cu lorica séu zea la peptu). Cu acea armata se incepù asia numit'a campania cea lunga de cinci luni, numita asia numai pentrucà a duratu relative mai lungu decâtu alte campanii turcesci dein acelea tempuri.

Descrierea acestei campanii a causatu multa bataia de capu istoriciloru moderni. Caus'a este, cà chronicarii sinchroni (contemporani), o au descrisu in moduri diverse, de unde s'a nascutu confusiune mare. Chronicarii adeca nu se unescu de locu in defigerea numerului bataliiloru, éra unii differu si in anumirea locuriloru de batalii si a tempului, altii éراسi facu alte confusiuni, dein care necumu altii, dara nici macaru unu scriptoriu cá Hammer nu au fostu in stare de a scóte adevérule intregu si limpede, ci au commissu erroru. Dein acea confusiune i'au scosu in càtu-va éراسi numai câteva acte autentice originali, esite la lumina in tempii mai deinceóce, precumu este de ess. diplom'a de donatiune dela 1453 facuta lui Ioanu Corvinu de càtra regele Ladislau posthumu pe Deva si Gurgú, cumu si alta diploma dein acelasiu anu data lui Nicolae de Uilacu. Acumu incái se scie, cà in acea campania turcésca dein 1443 nu a fostu nici numai una batalia mare, nici chiaru optu, ci au fostu siése batalii mai mari, in care turcii au fostu batuti intricosiatu, éra Ioanu Corvinu isi adaoase dein nou coróne triumfali la cele castigate de mai inainte.*) Dein acelea siése batalii duoe au fostu decisive. S'au mai intemplatu si alte batalii merunte, asia numite scaramusie, care in-sé raru decidu sórtea armatelor. Pe tóte acestea batalii Hammer-Purgstall le contrage si indésa numai in duoe pagine, in care inca committe unele erroru gróse, pe care criticii abia le potu coprinde. Dein contra Ios. Teleki nu'si pregetá a purcede ací cu mai multa cercumspectiune si critica, cernù bene pe chronicari, se incercà se'i impace pe unde'si contradicu si se'i corréga cu documente autentice, si asia se intense cu descrierea acelei companie memorabile pe vreo 22 de pagine. Asia noi aici inca vomu urma pe Teleki, cu acea observatiune inse, cà unde Teleki numesce acea armata „magiara,” noi o vomu numi preste totu confederata, pentrucà ea nici-decumu

nu a fostu numai magiara, ci a fostu compusa dein mai multe elemente nationali, precumu elu insusi recunósce, dara pentru aceea totu o numesce numai magiara, éra nu confederata, precumu fusesé ea in adevéru.

(Va urma.)

Reflexiuni la discursulu dlui Vintila.

(Nr. 11 et 12.)

Nu numai de candu redigemu acésta fóia, ci si mai de multu, inainte cu 24—35 de ani, pre candu redigeamu altele, amu primitu totu-deauna cu mare interessu si amu publicatu cu placere articlii séu disertatiuni venite dela barbati de specialitate si destinate de a petrunde la massele poporului. Nu cà dóra amu fi presupusu cà poporulu ar cití elu insusi articlii scrisi in stilu inca pe atáta de populariu. Poporulu nostru daco-romanescu inca n'a invetiatu a cití, pentru cà nu l'a invetiatu nimeni, prin urmare pentru elu, cá si pentru mai multe popóra dein Pannoni'a, Daci'a, Illiricu si Sarmati'a si dein tóta Rus-si'a si Turci'a, nu essiste nici carté, nici fólia, nici-unu feliu de scriptura. Forti'a brutale, confederata dein seculi cu politic'a ce se dice in dilele nóstre machiavellistica, care inse s'ar potea numi cu dreptu multu mai mare politica bisantina, mam'a nescientiei, a intunerecului, a orbiei, a indolentiei ce aduce mórte si putrediene, au retienutu si pe poporulu daco-romanescu dela ori-ce progressu reale si seriosu, si l'au retienutu cu atátu mai virtosu, cu càtu au cunoscutu mai bene, cà intrensulu dormita si óresicumu vegetédia cele mai minunate poteri spirituali. Asia dara pàna in acestea dile nu amu potutu presupune, cà scriendu ori-si-cine pentru poporu, va cití poporulu. Amu mai dis'o acésta si in anulu 1868 pre atunci, pe candu ni se cerea, cá se publicamu „articlii populari,” (de care inse nu venea mai dela nimeni). Cu tóte acestea ne-amu bucuratu fórte candu amu vediutu, cà se mai afla câte cineva, care mai cugeta si la poporulu tieranu, la mass'a, la mam'a nationalitateri, la conservatori'a essistentiei. Preste acésta mai presupunemu, cà dóra se voru afla deintre carturari ómeni de aceia, carii possu frumós'a si multu folositor'i'a facultate de a sci se vorbésca in limbagiulu poporului asia, in càtu acesta se'lu intie-léga pe deplinu, ómeni carii se bucura si de simpatiiile loru, pentrucà se'i asculte cu placere. Sub acésta conditiune suntemu si noi convinsi, cà articlii populari apucandu pe mani de ómeni, si luminati, si plini de charitate pentru poporu, successive potu se'i folosésca si acestuia immediatu. Asia dara prea bene face dn. Vintila cà se adressédia mai virtosu càtra docenti si preoti cu dissertatiunea sa agronomica; de alta parte inse este prea aspru càtra poporu déca'lu totu inculpa, cà „progressulu pe la tieranii nostrii inca nu'si arata urmele sale benefacatórie.“

*) In quo quidem progressu (Joannes de Huniad) crebris, praecipue vero sex proeliis continuas adeptus victorias. Diploma de 1453.

Care progressu? de unde si candu progressu pentru tieranii nostrii?

Sub jugulu feudalismului, alu iobagiei, sub batiulu de alunu, sub carbaciulu epistatiloru, in temni-tiele trufasiloru grandi si seniori progressulu nu avea nici-unu intielesu, acela era chiaru si pentru ai loru unu visu, una fantoma. Intrebati pe secui, pe fostii iobagii magiari, pe locuitorii pusteloru Ungariei. Candu progressu? Feudalismulu in tierile numite ale corónei ungueresci nu suterea cu nici-unu pretiu proprietate de pamentu in manile tieraniloru neprivilegiati, ei era considerati cá cultivatori de pamentu strainu. Cei patru dieci de ani ai lui Moise in desertele Arabiei cu jidovii sei, nu sunt vreo fabula fóra sensu. Politicii si agronomii cei mai renumiti ai Angliei si ai Germaniei o au de regula, cá se ceru una cu alta patru dieci de ani pàna se strabata vreo reforma sanatósá la poporulu tieranu. Elu este conservativu dein natur'a sa; preste acésta elu nu are de unde risca sume de bani pe experimente; elu vrea se mérga pe siguru. Altii sunt obligati a risca pe experimente si anume aceia, carii fóra poporu nu aru potea se subsiste nici duoedieci si patru de óre.

Dn. Vintila presupune, cá asociatiunea nóstra inca va infientia unu institutu agronomicu. Dara dein ce? Cea mai modesta scóla agronomica cere unu venitu anuale siguru celu mai pucinu de patru mii fiorini val. austriaca. Unde mai este mosiór'a si unde superedificatele necesarie? Dara unde este capitalulu si veniturile asociatiunei nóstre pentru asemenea scopu? Se dea natiunea numitei asociatiuni unu capitalu celu mai pucinu de cinci sute de mii fiorini la dispositiune; atunci apoi — tréca mérga, totu ar face si ea ceva scóle. Hei, dar apoi ar sarí dein tufa cestiunea, cá de ce confessiune se fia acea scóla agronomica. A reflectatu dn. Vintila la obstacule de natur'a acestora? Sunt mai bene de trei ani, de candu in districtulu Fagarasiului se cerne cestiunea unei scóle quasi-agronomice, se totu cerne si nu se mai frementa, pentrucà cine nu vrea se fremente, cerne tóta dio'a.

Pentru acumu, adeca pentru càtiva ani urmatiori, noue daco-romaniloru transilvani si unguereni ne mai convene ide'a si propunerea, cá de o camu-data se se mai tramita teneri bunu pe la cele mai bune institute agronomice si de silvicultura, carii apoi preparati cumu se cade, reintorcundu-se in patria, se propage in diverse tienuturi ideile cele sanetóse. Intr'aceea se nu desperamu, cà-ci déca suntemu noi remasi inderaptu, cu càtu se afla mai inaintati concuitorii nostrii? Ceva lumini mai multe inso-cite de una scuturatura vigorósá a lenei, si noi cu ajutoriulu celoru-lalte facultati eminente ale poporulu nostru potemu ajunge, inca si intrece pe altii. Chiaru sasii, carii facu atàta sfara in tíera cu laudele culturai loru, de candu au scóle agronomice? Abia de eri. Si magiarii? Aici in marele principatu

alu Transilvaniei érași numai de eri, infientiate inse dein veniturile statului, cu ce resultatu? Nu avem dreptu se intrebamu asia curendu, preste 9—10 ani se va vedea. Intr'aceea se vedu resultatele scólei reale, care s'a infientiatu in Secuime. Acea scóla este in agonía.

Mai in scurtu, déca volimu se preparamu si se induplecamu pe poporu la reforme agronomice salutarie, mai antaiu trebue se ne preparamu pe noi iisine, pe leviti si pe carturari. Ceea ce potemu si ce trebue se facemu cu totii facia cu poporulu in ori-ce tempu, este, cá se'lu desvetiamu de cunoscutele vitiuri, cumu sunt fatalismulu, risip'a, beti'a; se'lu indemnamu la tóte ocasiunile a'si castiga pamentu, mosióra, a o tiené cu mana de feru si a totu adaoge la ea pe anu ce merge; se'i aratamu cá cu bobu numerati, cá unu tata de familia, care aru avea, fia si numai trei séu patru prunci, nici-odata nu 'si va castiga mosiia prea multa. Totu asia potemu se invetiamu pe poporu, chiaru si fóra scóla agronomica mai inalta, cá se'si prasésca vite de soiu mai bunu si se scape de mârtióge, de cadieturi miserabili. La mii de carturari li se dau mii de ocasiuni de a vení in contactu cu poporulu; folosésca-se fia-care de acelea ocasiuni, si ceea ce densulu nu va intielege astadi, vá intielege mane, poimane, in sensulu cunoscutei sententie:

Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo.

Red.

Colectiune de diplome

d'in diplomatiulu comitelni Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe romàni (valachi).

(Urmare.)

1454. Supp. C. D. T. IV. p. 2.

In diet'a tienuta la Turd'a de càtra nobilii tieriei se decide si decretédia, cá toti aceia, càti voru mai cutedia se insiele pe rege scotiendu donatiuni pe averile altora, carii se affá in vietia, se'si pérda capulu.

Thordae 12. die termini Georgii filii Rikalf, et Bronislai Vice-Vajvodarum Transilvaniae Conclusum Diaetale nobilium Transilvaniae, quod cuique nobilium a Regia Maiestate bona viventium adhuc nobilium impetraret, et peteret, sententiam capitalem incurrat.

Copia est in Msto. in folio apud Com. Jos. Kemény.

1455. Supp. C. D. T. IV. p. 5.

Estrasu dein una bulla de a le papiloru, dein care se vede, cá pap'a Nicolae V. si dupa elu Callixtu publicasera in tierile europene insurrectiune de cruciati in contra turciloru, precumu se intemplase multu mai inainte in contra saraceniloru.

Tertia die mensis novembris. Transumtum notarii publici confirmationalium Calixti Pontificis Bullae Nicolai V. super insurrectione Cruciatorum.

Originale in Tabulario nationis Saxonicae.

1455. Supp. C. D. T. IV. p. 5.

Ioanu Corvinu provóca pe brasioveni cá se derime forta-
réti'a de langa cetate, pentrucá inimicii o potu ocupa usicru, éra
in loculu ei se fortifice chiaru urbea.

Joannis Hunyadi mandatum, ut Castellum urbi
Brassoviensi imminens, levi negotio per hostes oc-
cupandum, diruatur, et urbs Brassovia muniatur.

Originale in Archivo Coronensi.

Innuit Eder in Felmer p. 137.

1455. App. D. Tr. T. VI.

Regele Ladislau scrie sasiloru, cá se stea gat'a cu sumele
de contributiune aruncata si pe ei, cu scopu de a se poté in-
cepe de nou campania turcésca.

Nos Ladislaus dei gracia hung. boh. dalmacie,
croacie etc. Rex, ac Austrie et Stirie dux, nec non
marchio moravie etc. vobis fidelibus nostris, judici-
bus, juratis senioribus, et toti Communitati Civitatis
nostre Cibinien, ac Septem Sedium Saxonicalium par-
tium nostrarum Transsylvanarum firmiter precipientes
mandamus, quatenus visis presentibus, taxam illam
generalem, quam pro exercitu contra Turcas faciendo
super vos imposita est*) nulli alteri dare, et solvere
debeat, nisi qui veniet ad vos pro ea re cum spe-
cialibus literis nostris. Interim tamen ad solvendam
hujusmodi taxam omnino parati sitis, ut eadem homo
noster pro ea re mittendus nullam illic cogatur fa-
cere moram. Secus non facturi. Datum Wyenne
feria tertia proxima post Dominicam palmarum. an.
Domini 1455. Regnor. autem nostrorum anno hung-
arie quintodecimo. Bohemie vero secundo.

1456. mense apr. App. D. Tr. T. VI.

Epistol'a regelui Ladislau cátra sasi, dein care se vede,
cá Vladu II. Dracula incursese in acelu anu in Transilvani'a si
formulandu'si nescie pretensiuni, devastase reu averile lui Ioanu
Corvinu si ale sasiloru. Corvinu declarase. cá elu in acésta
cértá se supune la judecat'a regelui. Atunci acesta proyocá si
pe Vladu II., cá se incetodie cu hostilitatea si cu devastatiunile
sale; pentru casulu inse, candu Vladu ar continua cu hostilitatea,
se demanda sasiloru, cá fóra a mai considera incercarile de pace
si mandatele regelui date mai inainte in favórea lui Vladu, se
se scóle cu tóta poterea loru in contra lui, si conformanduse in-
structiuniloru care le voru veni dela Ioanu Corvinu, se apere
marginile tierei de acelea invasiuni.*).

Ladislaus Dei gracia hung. bohem. Dalm. Croa-
tie etc. Rex, ac Austrie et Stirie Dux, nec non mar-
chio moravie etc. fidelibus nostris universis et sin-
gulis saxonibus partium nostrarum Transsylvanarum
salutem et gratiam. Referente nobis fidei nostro,
spectabili ac magnifico Johanne de Hwnyad comite
perpetuo Bistriciensi intelleximus, qualiter Illustris Wla-

*) Chronicarii spunu multe despre hostilitatile care au de-
cursu intre Vladu II., Dracula si intre Ioanu Corvinu, dara in
ordinea chronologica, in care voru fi urmatu acelea hostilitati,
domina la cei mai multi confusiune fórté neplacuta. In documen-
tulu de facia se constata celu pucinu u n u anu, adeca 1456, in
carele Vladu lovise in Transilvani'a si facuse rele mari lui Ioanu
Corvinu. Red.

dislaus Wayvoda Transalpinus dominia prius comitis
Joannis, ac etiam certas villas nostras saxonicales
invaden. nonnullas ex eisdem villis concremasset, et
combussisset, ac eidem posteriores gverras, inimicitias,
dampna, et injurias inferre et irrogare niteretur, at-
que vellet. Et cum idem Comes Johannes, se in
cunctis, que idem Wladislaus Wayvoda contra eum
pretenderet, iudicio et iudicatu nostris parere, sicut
tenetur, se offert, nosque ex parte ipsius comitis Jo-
hannis dicto Wladislao iudicium et justiciam facere
intendamus, scripsimus igitur per alias litteras no-
stras dicto Wladislao Waywode, ut ipse ab ulterio-
ribus gverris, injuriis wastationibus, nocumentis, et
dampnationibus bonorum et possessionum nostra-
rum, et ipsius comitis Johannis cessare, et superse-
dere debeat, qui si id facere recusaverit, fidelitati
vestre firmiter precipien. mandamus, quatenus visis
presentibus, non obstantibus prioribus commissioni-
bus, et mandatis nostris in favorem ipsius Wladislai
Waywode alias vobis superinde tactis, juxta infor-
mationem ipsius Comitis Johannis, cum viribus, et
potentia vestra insurgere, et confinia dicti regni no-
stri, nec non bona et possessiones dicti Comitis Jo-
hannis contra quoscumque invasores, et impetitores,
et presertim adversus ipsum Wladislaum Waywodam,
protegere, tueri, et defendere velitis, et debeat. Se-
cus pro nostra gracia non ausuri facere in promi-
sis. Presentibus perlectis exhibenti restituti. Datum
Bude feria tertia proxima post dominicam quasi modo.
anno domini millesimo quadringentesimo quinquage-
simo sexto. Regnorum autem nostrorum anno hung-
sexto decimo. bohemie vero tercio.

Authographum in Arch. Cib. nat. Saxonicae.

1456. C. D. T. III. p. 72.

In acestu mandatu alu regelui se mai vorbesce éra de
nisce iobagi (tierani clacasi) de nationalitate ruteni, despre carii
sunt urme atátu de pucine in Transilvani'a. Acesti iobagi ru-
teni era ai unui oligarchu anume Nicolae filiu alu lui Apa si se
aflá in servitute in una dein comunele cunoscute in Transilvani'a
sub nume de Craciunellu; ei au fugitu in Valea Rodnei, unde
s'au asiediatu pe mosii'a unui altu oligarchu anume Jaks, comite
alu secuiloru*).

Posonii in festo B. Gregorii Papae. Ladislai Re-
gis mandatum ad Michaelem Jaakch de Kusal Co-
mitem siculorum, et Ladislaum Jaakch de eadem
Kusal, quibus mandat, ut Ruthenos Jobbagiones Ni-
colai filii Apa de Almakerék, qui ex possessione ejus-
dem Karácsontelke non habita licentia, neque justis
terrugiis depositis, debitisque minime persolutis, semet
ad Districtum eorundem Minorum Jaakch Radna
weulge moraturi se contulerunt, cum universis bonis
dicto Nicolao filio Apa restituant.

NB. Conditiones liberae migrationis Jobbagionum
vide art. 6. comitior. anni 1405.

*) Semena tare, cá acei ruteni fugindu dela Craciunellu
la Rodna spre Bistritia, au doritu se fia mai aprópe de tienu-
turile de unde'i adusesera, adeca dela Maramurasu etc.

Fragmentum ex Apographo edidit Eder in Felmer p. 68. 69.

Sunt hae Literae per extensum in App. C. D. Jos. C. Kemény ad h. an.

1456. Suppl. C. D. T. IV. p. 22.

Decretu alu regelui Ladislau, dein care aflamu urmatóriele impregiurari si fapte istorice: In comunele Satu-lungu, Cernatu, Turchesiu, Baciufalau, cunoscute astadi sub nume de Sacelle in districtulu Brasiovlui, locuitorii fusesera romani de legea resaríténa; acei locuitori inse au fostu persecutati si alungati dein acelea comune pentru confessiunea loru, éra in loculu romaniloru au fostu adusi si asiediati acolo secui séu unguri, cunoscuti astadi sub nume de Ciangai (Csángo magyar). Fiendu-cá acei unguri ciangai pe atunci era toti catolici, asia ei ducea diecimile la basericete, catolice, si anume in casulu de facia la una baserica catolica dein Cernatu cu patronulu Michail archangelu. Dara comitii secuiloru vecini rapindu acelea diecime dela ciangaii sácelleni, le detera pe sam'a fortaretiei dela Branu, care pe atunci stá sub comand'a loru. Basericianii reclamara la rege in contra acelei nelegiurii prin archiepiscopulu Dionisie dela Strigonu (Gran) in Ungari'a; asia regele demandá comitiloru secuiesci, cá se se abata dela rapacitatea loru, éra cu acea ocaziune adeveresce fapt'a interessanta, cá ungurii ciangai au fostu adusi de airea in Sacelle si au fostu asiediati in loculu romaniloru, carii au fostu goniti dein acelea comune*).

*) Dein tempulu reformatiunei luterane si calviniane inca avemu mai multe casuri de acestea, pâna candu apoi persecutiunea cea mai barbara se prefacú in lege si se codificá in Approbatis constitutiunibus, éra anume in Part. I. tit. 1 art. 3. cu acestea cuvente si in acestu galimathias de limba latino-magiara: „Ide nem értvén az Oláh, vagy Görögök sectáján lévök, kik pro tempore szenvedtetnek, usque beneplacitum Principis et Regnicolarum.“ Apoi Part. I. tit. VIII. art. 4: „Noha az Oláh Natio az Hazában, sem a statusok közzé nem számláltatott, sem vallások nem a recepta religiok közzül való; mind az által propter regni emolumentum, miglen patióltatnak, az Oláh egyházi rendek ehez tartásák magokat etc. etc.“ Asia dara oligarchii si patricianii tierei in unire cu popii loru, avusera nerusinarea de a proscie de repetite-ori prin legile cele mai selbatece pe natiunea romanésca intréga, religiunea si cu baseric'a ei, declarandu cá o voru suferi, tolera, in acésta tíera, numai pâna candu voru afla ei cu cale. Intru adeveru, facia cu asemenea documente si legi, care au statu in vigóre pâna in a. 1848 si care nici pâna astadi nu s'au desfiénciatu prin alta lege, nu scii de ce se te miri mai multu, de selbatec'a tirania a oligarchiei transilvane calvine si luterane, séu de caderea totale a clerului romanescu in cea mai intunecósa nescientia, in balt'a cea plina de miasme a bisantinismulu, in acea lene omoritória, ce nu suferé cá se te aperi de nimeni, ci stai cá si unu trunchiu mortu, cá se dea si se bata in te-ne toti trecatorii si cáti trasi impinsi. Regularea prin legi a afaceriloru si raporturiloru religióse si confessionali, in care a fostu tractata si caus'a religiunei greco-resarítene, s'au inceputu mai alesu in dietele dela anii 1564, 1572, 1584, 1588, 1595, 1600, 1776, 1779, si s'a continuatu pâna in dilele lui Apafi, adeca in cursu de 100 de ani. Deintr'unu seculu intregu nu avemu de locu urme, cá clerulu romanescu dein Transilvani'a si Ungari'a s'ar fi sculatu unde-va cu armele scientiei, cu studiu, cu barbati'a, cá se si apere credenti'a si baseric'a sa. Pucinu, prea pucinu ce s'a facutu cu traducerile cartiloru, n'a esitu dela iniciativ'a clerului, ci dela nisce sasi brasioveni cá Lucas Hirscher si cá Benkner, séu dela unu calvinu cá Georgie Rákoczi. Numai dupace au imbolditu unii cá acestia, firesce cu scopulu cunoscutu loru, s'au desteptatu abia cáte unu archiereu, pentrucá se faca si elu ceva. Ni se va obiecta póte, cá sub domni'a protestantiloru r. catolicii inca au fostu trantiti la parete. Prea adeveratu; inse cumu?

Ladislau Dei Gratia Hung. Boh. Dalmatiae, Croatiae Rex etc. Austriaeque, et Stiriae Dux, nec non Marchio Moraviae etc. fidelibus nostris magnificis comitibus siculorum, vel eorum vice comitibus praesentibus, et futuris, praesentium notitiam habentibus salutem et gratiam. Exponit nobis fidelis noster Reverendissimus in Xto Pater Dominus Dyonisius Cardinalis Archi-Episcopus Strigoniensis, supraemus Cancellarius noster, quod licet alias, Villas Zent-Mihali¹⁾, Nagyfalú²⁾, Turkeslet³⁾, Bachfalú⁴⁾ quidam Valachi schismatici inhabitassent, tamen postea, pulsus eisdem Valachis, ipsae villae ad manus Christianorum devenissent, qui quidem Christiani decimas suas praediales Parochiali Ecclesiae S. Michaelis in praefata possessione Zent-Mihaly⁵⁾ fundatae jam solvere deberent, quas nunc Decimas vos⁶⁾ occupassetis, occupatasque Castro nostro Türcs⁷⁾ vocato appropriassetis, et appropriatis, Castellani vestri in dicto castro commorantes uterentur etiam de praesenti, in praedictum ipsius Ecclesiae Parochialis ac damnum, et quia Decimae jure divino non saecularibus, sed Ecclesiasticis dari debent, ideo fidelitati vestrae, et cuilibet vestrum firmiter praecipientes mandamus, quatenus acceptis praesentibus, rebusque sic stantibus, a modo deinceps de hujusmodi Decimis ad ipsam Parochialem Ecclesiam Zent-Mihaly ut dicitur, spectantibus, vos nequaquam intromittatis, sed ipsas plene, et integre praefatae Ecclesiae administrari faciatis. Secus facere non ausuri in praemissis. Praesentibus perceptis exhibenti restituti. Datum Budae in festo ascensionis Domini anno 1456. Regnorum autem nostrorum anno Hungariae 16. Bohem. vero 3.

L. S.

1456. Suppl. C. D. T. IV. p. 23.

Reinnoirea vechiulu privilegiu datu sasiloru dela Medesiu si duoe Sieici, cá in locu de a face servitiu in armata, se platésca regelui 400 marce de argintu.

Numai dupa una serie lunga de lupte fórté inversiunate, ale caroru urme se vedu preste totu in istori'a patriei. De altumentrea fusesé usioru a tranti catolicismulu, dupace toti sasii si partea cea mai mare a unguiloru trecusera la protestantismu; pentrucá atunci, ce a mai remasu de persecutatu? Se póte cá si dein clerulu nostru voru fi luptatu multi, este inse fórté tristu, cá urmele acelu lupte abia si abia se vedu ici-colea numai cá nisce umbre, dein care nu poti distinge mai nimicu. Se vedu intre anii 1600 - 1680 unii archierei persecutati, batuti, ucisi, clerulu intregu inferatu, dara nu se vedu nicairi aparatoriiloru.

Istori'a critica va fi datória a descoperi si enumerati genuinele cause ale acelei decadentie infricosiate si pentru totu-deauna deplorabile.

Red.

1) hodie Csernátfalva. Sedis Coronensis.

2) Hosszufalu.

3) Türkös.

4) Bácsfalú. Sedis Coron. Ex Copia Saeculi praeteriti edit Benkő Milkovia II. p. 268.

5) Ergo in Csernátfalva existebat jam 1456. parochialis Ecclesia in honorem S. Michaelis fundata.

6) i. e. Comites Siculorum.

7) Törösvár sub jurisdictione tunc Comitum Siculorum.

In festo B. Georgii Mart. Ladislai Regis Confirmatio Privilegii Caroli Regis de anno 1318. quo Saxonones de Medgyes, Selyk, et Szászselek, ab oneribus exercituandi cum Rege, donationis victualium, et descensuum Regalium sub conditione, ut iidem annuatim 400 marcas fini argenti, circa festum S. Martini Regi solvere debeant eximuntur.

Copia in Tabulario Nationis Saxonicae.

Fragmentum edidit Ladislaus Gál in „Értekeződés az Erdélyi nemes Szász nemzet eredetéről“ p. 82.

Per extensum reperitur in hac collect. ad anno 1318.

1456. Supl. C. D. T. IV. p. 26.

Regele Ladislau apara pe sasi in contra nobililoru si a cneziloru, carii se incercá se ocupe (séu se reocupe?) locuri si territoriuri dela sasiu dein Sibiiu, Altiena, Caisdu, Mercurea, Se gisió'a, Orastei'a.

La acestu anu 1456 s'aru mai potea lua dela Fejér si Teleki mai alesu spre completarea documentelor Corviniane inca vreo 11, pâna a nu trece la 1457, inse vedindu-ne totu mai multu strimtorati in spatiu, si avendu a mai publica dein collectiunea nóstra vreo 26 de cóle scrise indesatu, ne calcamu pe acésta dorintia si mergemu inainte cu ceea ce avemu la mana,

In festo B. Georgii Mart. — Ladislai Regis mandatum ad Vajvodas, et Vice-Vajvodas Transilvaniae, ut Saxones in possessiones, quae a nonnullis Nobilibus, et Kenezis in Sedibus Cibiniensi, de Olzna, de Kozd, de Ruzmark, de Segesvár, et de Szászsebes, per impositiones minarum, verberationes, et vulnerationes statim post obitum Patris sui Regis potentiose occupatae existerent restituere, in eorumque dominium collocare debeat.

Originale in Tabulario Nation. Saxon.

Fragment. edidit Eder in Felmer. p. 119. 120.

1457. App. D. Tr. T. VI.

Documentu despre impacarea regelui Ladislau cu Michailu Selagiénulu si cu soru-sa veduv'a lui Corvinu pe langa conditiune, cá acésta se dea regelui fortaretiele transilvane Bistritia, Deva, Gurgiiu, Cricau, Hatiegu, Mihaldu, éra ei se'i remana proprietatile sale hereditarie si cele donate lui Corvinu de regele Albertu, adeca Lipp'a, Hunedór'a, Gioagiulu si Sioimusiulu*).

(1457.) Literae sine anno, perhibentes, quod reconciliatio inter Ladislaum Regem ab una, ac Michaelem Szilágyi, ac viduam Joannis de Hunyad Gubernatoris parte ab altera ita coaluerit, ut dicta vidua Castra Regia Transilvanica, ut pote: Bestercze, Dewa, Gorgen, Kralkw, Haczag, et Mihald, item alia Castra in Hungaria existantia, Regi restituat, retineat tamen possessiones suas haereditarias, et eas, quas Albertus

*) Pe acestu documentu ar trebui se'lu precéda alte duos documente ale regelui, in care acesta se incerca a justifica crim'a sa, cá a taliatu pe Ladislau Corvinu si cá era p'aci se talie si pe frate-sau Mateiu si pe alti amici si familiari ai Corviniloru. Vedi-le acestea la Teleki tom. X. pag. 545—553.

Rex eidem Joanni de Hunyad donasset, ut pote: Lippa, Hunyad, Dyod, et Solmos.

Exstant in Archivo Bartphensi.

Edidit: Kaprinai „Hung. Dipl. I. p. 207.

„ Fejér C. D. T. XI. p. 260.

„ „ „Genus incunab. et vicissit. Jo. Cor. de Hunyad“ p. 231.

1457. Supl. C. D. T. IV. p. 44.

Despre cele siese fortaretie luata dela famili'a Corvina.

Literae Ladislai de Palocz, tenore quarum, Bistricium, Deva, Görgény, Kralkw, Haczag, Mihald Transilvaniae inter Castra Regia numerantur.

Edidit Katona T. XIII. p. 1187.

1457. Supl. C. D. T. IV. p. 44.

Urm'a unui abusu, dupa care femei'a unui patricianu sasu dela Medeasiu pretendea dreptulu de a functiona cá judecatoriu (Judex, Graf, Gräf, Greb, Geréb).

Literae quoad litem Megyesiensium ratione Grebionatus (Judicatus) ejatis motam exaratae, in quibus sequentia dicuntur: „quod nunquam fuisset de consuetudine, seu lege provinciali, quod talis Judicatus ad personas foemineas deberet derivari.“

Tantum Schuller: „Kritische Studien“ I. p. 73. nota 1.

(Va urma.)

Ad Nr. prot. 129—1873.

Ordinea lucrurilor adunarei gener. XIII.,

ce asoc. trans. pentru literatur'a romana si cultur'a poporului rom. va tiené la Dev'a in 11. si 12. Augustu c. n. 1873.

SIEDINTA I.

1. Membrii asoc. adunati fiindu la 9 óre dimine'ti'a in locul destinat pentru tienerea siedintelor, alegu o deputatiune spre a invitá pre Etsel. sa dn. presiedinte la adunare.

2. Presiedintele ocupandu locul seu, deschide adunarea.

3. Adunarea alege pentru portarea protocolului 3 notari ad hoc.

4. Se alege o comisiune de 5 membrii, spre a cercetá socotelele si a raportá in siedinti'a II.

5. Se alege o comisiune de 3 membrii, cari in intielesulu §§. 6, 8 si 9 dein statute, va conscrie pre membrii celi noui, va incassá tacsele si le va subministrá cassariului.

6. Se alege o comisiune de 5 membrii, carii in intielesulu §-lui 23 lit. f, g si h dein statute, va preliminá budgetulu anului viitoriu, si'lu va asterne adunarei in siedintia II.

7. Se mai alege o alta comisiune de 7 membrii pentru essamenarea si raportarea asupra altoru motiuni, asternute adunarei gen. dein partea comitetului asoc., séu a altoru deintre dd. membrii ai asoc.

8. Secretariulu comitetului raportéza despre activitatea asoc. in decurgerea acestui anu precumu si despre rezultatele ce s'au ajunsu prin trinsa.

9. Cassariulu si controlorulu asternu bilantiulu venitureloru si speselorlu anuale, si arata starea materiale a asociatiunei preste totu.

10. Bibliotecariulu raportéza despre starea bibliotecei asociatiunei.

11. Presupunenduse, cà lucrarile enumerate pâna aici nu voru absorbi totu tempulu siedintiei, restulu acelnia se intrebuintiéza pentru cetirea disertatiuniloru substernute de tempuriu, la presidiulu comitetului.

SIEDINTIA II.

1. Acésta siedintia se incepe cu continuarea cetirei disertatiuniloru restante dein siedinti'a premergutoria.

2. Adunarea primesce si desbate raportele comisiuniloru delegate in siedinti'a premergutoria.

3. Se aducu si se desbatu proiectele si motiunile ce se facu in privinti'a asociatiunei.

4. Fiendu-cà Trieniulu oficialiloru si membriloru de comitetu ai asoc., alesi si respective realesi la adunarea gener. dein Naseudu, a espiratu, pentru aceea adunarea gener. procede la alegerea nouiloru membrii de comitetu si oficiali pentru cei trei ani urmatori.

5. Se destinu locul si tempulu celei mai aprópe adunari generale.

Sibiulu in 10. Iuniu 1873.

Comitetulu asoc. trans. pentru literatur'a rom. si cultur'a poporului rom.

Nr. 129—1873.

Procesu verbale

luatu in siedinti'a lunaria a comitet. asoc. trans. tienuta in 10. Iuniu c. n. 1873 sub presidiulu dlui vicepresied. Iac. Bologa, fiendu de facia domnii membrii Pav. Dunc'a, E. Macelariu, I. Hannia, I. Tulbasiu, I. V. Rusu, Z. Boiu, V. Romanu, dr. D. Racuciu si I. Cretiu.

§ 60. Directiunea despartimentului cerc. alu Fagarasiului (II) asterne protocólele siedintieloru subcomitetului dein 19. Fauru, 18. Martiu si 10. Maiu a. c. Dein amintitele protocoale resulta, cumu-cà respectivulu subcomitetu, pre langa alte afaceri, curente, s'a oepatu cu pertractarea scrisórei comitetului centrale dein 4. Martiu a. c., relative la cestiunea administrarei fondului initiatu de dómna Branu de Lemény, dechiarandu, cà densulu insiste pre langa conclusulu seu dein 8. Fauru a. c. adusu in obiectulu dein cestiune, si totu-odata substerne incóce statutele elaborate de representatiunea municipale in privinti'a administrarei cestionatului fondu. Dupa tienórea §-lu 4 dein acelea statute, pâna candu districtulu Fagarasiului va posiede representatiune alesa de populatiunea sa, fondulu desu amintitu are se se administreze de representatiunea municipale prin comitetulu

permanentu, ér dein contra, are se tréca in administratiunea asoc. trans. (Nr. prot. ag. 142, 1873).

Dupace cestiunea reclamarei fondului cestionatu dein partea asociatiunei se supuse unei cestiuni mai indelungate, comitetulu, considerandu si combinandu actele respective, se aflà indemnatu a decide, cumu-cà aderéza pre langa conclusiunile sale anteriare, luate in obiectulu dein cestiune si anume pre langa conclusiunile sale dein 14. Ianuariu si 4. Martiu a. c., cu tóte acestea dechiara si cu asta ocasiune, cumu-cà este determinatu a primi in administrare fondulu dein cestiune, ori si candu i se va predá, prin urmare si in casulu, candu ar intreveni alternativ'a prevediuta in § 4 de statute.

§ 61. Directiunea despartimentului cerc. alu Brasiovului (I) asterne protocólele siedintieloru subcomitetului dein 31. Martiu si 10/22. Aprile a. c. Dein protocólele respective se constatéza, cumu-cà subcomitetulu despartimentului prin lucrarile sale continua a dovedi o viua interesare facia cu promovarea afaceriloru asoc. intóte directiunile, dreptu documentu despre acésta, între altele e si aceea, cà acelu subcomitetu a elaboratu si unu regulamentu in privinti'a infientiarei unei reuniuni de abstinentia dela beuturile spirituóse. Acelu regulamentu s'a si substernutu acestui comitetu, spre eesaminare respective aprobare. (Nr. prot. ag. 113, 1873).

Conclusiune. Lucrarile amintitului subcomitetu se liau in generale spre cea mai placuta scientia, ér regulamentulu elaboratu in privinti'a infientiarei unei reuniuni de abstinentia dela beuturile spirituóse, se predà spre studiere si raportare unei comisiuni alese dein senulu comitetului, in persónele domniloru Iac. Bolog'a, Vis. Romanu si dr. Racuciu.

§ 62. . . . .

§ 63. Secret. II. in nesu cu conclusulu comitetului dein 8. Aprile a. c. § 40 presentéza o copia autentica dein rescrisulu ministeriului reg. ung. relativu la unii membrii ordinari ai asoc., pentru carii nu s'a potutu obtiené aprobarea amintitului ministeriu (vedi ad Nr. prot. ag. 75, 1873).

Acestu actu luanduse deocamdata spre scientia comitetulu si reserva in obiectulu cestionatu, la tempulu seu, a face adunarei generale propunerile ce le va afla de necesarie.

§ 64. Representanti'a comitetului dein Saadu arata, cà dein caus'a unoru impregiurari nefavoritória, nu se afla acumu in placut'a positiune de a poté primí in senulu seu adunarea gen. cerc. a despart. Sibiului (III), si cerendosi escusa pentru acésta, se apromite, cà cu alta ocasiune intre impregiurari mai favoritórie, se va nisui dupa potentia, a satisface datorintiei sale, facia cu salutariiele scopuri ale asoc.

Deórece deliberarea asupra cestiunei subversante, cade in competentia subcomitetului despart. resp. se decide, cá actulu acesta se se transpuna fara amannare acelui subcomitetu spre a'lu luá la pertractare si a decide asupra lui.

§ 65. Stipendiatulu asoc. Pinteá Ternaveanu, ascultatoriu de silvicultura in Mariabrunn, prin scri-sória sa dein 2. Iuniu a. c. se roga de nou, a i se accordá ajutoriulu respective imprumutulu cerutu prin charthi'a sa dein 16. Martiu a. c. (Nr. prot. ag. 127, 1873).

Comitetulu considerandu motivele ponderóse aduse inainte de amintitulu stipendiatu, decide a i se accordá unu ajutoriu de 50 fr. v. a pre langa conditiunea espresa in charthi'a sa dein 2. Iuniu a. c.

§ 66. D. A. P. Alexi, ascultatoriu la facultatea filosofica in Gratiu, cere a i se gratificá câte unu ecsemplariu dein actele adunariloru gen. dein 1865 si 1867 si dein fóia asociat. Transilvani'a. (Nr. 119, 1873).

Se decide: a i se tramite numitului teneru câte unu ecsemplariu dein operele cerute.

§ 67. Secretar. II. aduce inainte, cá adunarea gen. dela Sabesiu sub Nr. prot. XII. lit. g) a decisu, cá comitetulu se se puna in corespondentia cu dn. cav. I. Puscariu in privinti'a tiparirii pre spesele asoc. a albului elaboratu de numitului domnu, si despre resultatu se se raporte adunarei gen. viitórie.

Arata totu-odata, cá acestu comitetu inca in urma conclusului seu dein 3. Sept. 1872 § 124 sub Nr. prot. 230, s'a si pusu in corespondentia cu d-nulu auctoriu in obiectulu cestionatu. Inse dupace dela susulaudatulu domnu pàna acuma nu s'a primitu nici unu respunsu, secret. II. 'si iea voia a propune dein parte-si, cá comitetulu se binevoiesca a starui pentru obtinerea vreunui respunsu in obiectulu dein cestione, cá astfelu se se póta satisfice conclusului adunarei generale.

Propunerea se primesse si se ridica la valóre de conclusu.

§ 68. Secret. II. raportéza despre banii, cari au mai incursu dela siedinti'a trecutá a comitetului pàna la siedinti'a presenta, si anume:

I. Pentru fondulu academiei:

a) Prin dn. advocatu in Abrudu, Iosifu Crisianu s'au tramesu cá oferte, facute cu ocaziunea serbarei dilei de $\frac{3}{15}$ Maiu a. c. sum'a de 310 fr. in BN., 37 fr. in 4 actii de loteria si $\frac{1}{2}$ Napoleonu. (Nr. prot. ag. 121, 1873).

b) Prin dn. jude cerc. reg. in Mociu, Alecsandru Darabantu s'an tramesu totu cá oferte incurse cu ocaziunea serbarei dilei de $\frac{3}{15}$ Maiu a. c. 82 fr. in BN. si 5 galbeni in natur'a. (Nr. prot. 120, 1873).

c) Prin dn. protopopu in Clusiu, Gavrilu Popu s'au tramesu cá contribuii 9 fr. (Nr. prot. ag. 111, 1873, s'au publicatu in fóia Transilvaniei Nr. 11 pag. 135).

d) Prin dn. protopopu in Bistritia, Alecsandru Szilasi s'au tramesu cá contribuii 12 fr. (Nr. 115, 1873).

e) Dela dn. protopopu I. V. Rusu rat'a III. dein ofertulu apromisu (de 20 fr.) cu 5 fr. (Nr. 125, 1873).

II. Pentru fondulu asoc. trans.:

a) Prin directiunea despart. cerc. alu Albei-Iulie (VIII) s'au tramesu cá tacse de membrii ajutatori fara de lista 18 fr. si 3 fr. prenumeratiune la Transilvani'a. (Nr. prot. 117, 1873).

b) A mai incursu la secret. asoc. cá tacse de membrii ord. si prenumeratiuni la Transilvani'a, administrate cassei asoc. 17 fr. (Nr. prot. ag. 125, 1873).

Spre scientia.

§ 69. Secret. II. presentéza urmatóriele opuri daruite pre séma bibliotecei asoc., si anume:

a) Prin Rev. dn. archimandritu si vicariu gen. Nicolae Popea s'au daruitu unu ecsemplariu dein: „Contra critica la critica dlui I. M. Moldovanu.“ (Vechia metropolia de N. Popea.)

b) Prin dn. protopopu in Clusiu, Gavrilu Popu s'au daruitu unu ecsemplariu dein opulu: „Istori'a revelatiunei divine a ambeloru asiediamente.“ Tom. I.

c) Prin dn. secretariu ministeriale Lad. Vajda s'au daruitu opulu: „Epistol'a deschisa adresata dlui redactoriu alu „Tel. rom.“ si celorulalti redactori ai foiloru romane politice dein patria.“

d) Dein partea reuniunei pentru cunoscienti'a patriei s'au daruitu unu ecsemplariu dein opulu: „Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde.“ XI. Band 1. Heft.

Cartile daruite se primescu pre langa espresiu-nea recunoscientiei protocolarie, si totu-odata se transpunu dn. bibliotecariu pre langa insarcinarea, de a le inscrie in registrulu bibliotecei asoc.

§ 70. Se statoresce ordinea lucrariloru pentru adunarea gen. prosima (XIII) tienenda la Dev'a in 11. Augustu c. n. si se decide: a se publica in fóia asoc. Transilvani'a.

Verificarea acestui procesu verbale se concrede domniloru membrii Dunca, Macelariu si Hannia.

Sibiü datulu cá mai susu.

Iacobu Bologa,
vicepres.

I. V. Rusu,
secret. II.

S'a cetitu si verificatu, Sibiü 12. Iuniu 1873.
I. Hannia mp. P. Dunca mp. E. Macelariu mp.

Regulamentulu

bibliotecei despart. cerc. II. in Fagarasiu alu asoc. trans. pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.*)

SECTIUNEA I.

Numirea, destinatiúnea si midiulócele.

§ 1. Bibliotec'a va portá numele: „Bibliotec'a despartimentului cercuale II. in Fagarasiu alu asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu.“

*) Aprobatu cu charthei'a de dato 10. Maiu 1873 Nr. 110 a comitetului centrale dein Sibiü.

§ 2. Scopulu bibliotecei este desvoltarea si cultivarea gustului de lectura si prin acésta latirea cunoscientelor necesarie si salutare in populatiunea romana, a despartimentului II., cumu si adunarea si pastrarea de ori-ce documente de insemnatate istorica, ce s'aru aflá dupa timpuri in teritoriulu acestui despartimentu séu s'aru doná bibliotecei.

§ 3. Spre formarea acestei bibliotecei voru servi urmatóriele midiulóce:

a) Tacele anuali ale membriloru fundatori si ordinari ai bibliotecei.

b) Oferte benevole in bani, efecte, carti, diuarie, documente scl.

c) Veniturile ce voru incurge dein intocmiri de petreceri séu teneri de disertatiuni in folosulu bibliotecei.

d) Tacele ce voru incurge dela lectori pentru cartile, ce le iau spre lectura.

e) Cuot'a ce se va statori in fia-care anu in bugetulu despartimentului.

SECTIUNEA II.

Membrii societatii (reuniunei) pentru infientiarea si sustienerea bibliotecei.

§ 4. Membru fundatoriu este:

1) Acela ce va solve deodata celu pucinu 10 fr. v. a. in cass'a bibliotecei.

2) Membru ordinaru este:

a) Acela care solve pre totu anulu, celu multu pàna la finea anului, o tacsá de 1 (unu) fr. v. a.

b) Acelu membru fundatoru ordinaru séu ajutatoriu alu asoc. trans., care solve la biblioteca 50 cr. pre anu.

§ 5. Membrii fundatori si ordinari au drepturi egale.

§ 6. Cartile bibliotecei stau la dispositiunea si a altoru individi dein teritoriulu despartimentului, care nu suntu membrii bibliotecei conformu §-lui 4, dara numai sub conditiunile dein § 11 alu acestui regulamentu.

SECTIUNEA III.

Oficialii si administratiunea bibliotecei.

§ 7. Oficialii bibliotecei suntu membrii subcomitetului despartimentului cu aceleasi atributiuni.

§ 8. Fondulu bibliotecei inse se administréda separatu de ceealalta avere, ce o administréda subcomitetulu si cassariulu si va dá ratiune la ultim'a adunare gener. a despartimentului in fia-care anu.

§ 9. Bibliotec'a este in grigea si administratiunea subcomitetului si in specie manipulatiunea curente in grigi'a presiedintelui si a notariului.

§ 10. Tóte operele dein care va constá bibliotec'a, voru fi induse in unu inventariu, anume cu indicarea titlului, a tomului, editiunei si a pretiului cu care s'a procuratu.

Documentele se voru induce in unu inventariu

separatu, indicanduse la fia-care coprensulu pe scurtu, loculu estradarei, alu aflarei, datulu, numele aflatoriului si eventuale alu daruitoriului, déca e originalu séu copia, si starea.

§ 11. La folosirea bibliotecei suntu de a se observá urmatóriele dispositiuni:

Membrii societatii pentru infientiarea si susutienerea bibliotecei, voru poté luá dein biblioteca opere spre lectura.

a) Pre tempu de 15 respective 30 dile gratis; éra nemembrii voru avea de a solvi a tacsá de lectura pre 15 dile de 10 cr., pre 30 dile de 20 cr.

b) Neinapoiundu lectorele operele primite in terminii indigitati sub a) — séu nesolvindu tacs'a prescrisa pre unu altu terminu nou, se va provocá inscrisu a inapoiá operele primite cu acea admonitiune, cà neurmandu va avea dupa terminu de 10 dile a solvi pre fia-care di un'a mulcta de 1 curceriu.

c) Nime inse nu va poté tiené la sine o opera mai multu de 30 dile.

d) Dein operele ce constau dein 5 volume, se potu aceste tóte, pàna la 10 volume pre diumatate si preste diece volume càte o tertialitate.

e) Nime nu potu primí deodata mai multu cá doue (2) opere, pentru fia-care inse va solvi tacs'a prescrisa conformu p. a).

f) Reinapoiandu cineva operele primite mai inainte de a trece terminulu — nu are dreptu a pretinde vreo reinapoiare dein tacsá.

Documentele nu se estradau nimenui, fàra fia-care le-va poté cetí si decopiá gratis in localulu bibliotecei, déca nu cumu-va subcomitetulu despartimentului, dein consideratiune grave, va dispune restrictiuni asupra unoru documente.

§ 12. Fia-care lectoriu candu va primí opere va insemná in unu diariu, destinatu spre acestu scopu, titlulu operei, autoriulu, numerulu volumeloru séu fascióreloru, diu'a primirei si sum'a depusa alaturandu se propriá subscriere.

§ 13. Déca cineva nu va aflá in biblioteca oper'a ce voiesce, fiendu aceea estradata altui lectore, are dreptu a se prenotá in diuariulu bibliotecei si oper'a se va dá apoi dupa ordinea prenotarei.

§ 14. Fia-care lectore are a padí cá operele primite se nu se rupa séu maculedie, la dein contra va plati o mulcta delá 10 cr. pàna la 2 fr. v. a. dupa insemnatatea operei si a starei ei, ce va dicta-o notariulu indata.

§ 15. Celu care va instrainá prin perdere ori altfelu vreo opera primita dein biblioteca ori o va restitui rupta si manca, va fi indatoratu a sclve pretiulu duplu, — cu care s'a procuratu ea.

§ 16. Celu care comite de doue ori in convenientele dein §-lu precedente, nu va mai poté primí opere decâtu numai depunendu, pre lunga tacs'a prescrisa, cá cautiune pretiulu duplu alu operei intregi, éra déca inconvenientulu se va repeti si a treia óra, va perde pentru totu-deaun'a nu numai calitatea de

membru alu societatii pentru infientiarea si sustinerea bibliotecii, — ci nu va mai poté primí nici o opera dein biblioteca.

§ 17. Subcomitetulu va avea se voteze in totu anulu in fondulu bibliotecii o suma anumita pentru procurarea de opere, care suma se va supune totudeauna la incuvientiarea comitetului centrale.

§ 18. Alegerea opereloru procurende are se se intemple prin subcomitetu si tóte operele dein biblioteca se voru provedé cu sigilulu subcomitetului.

SECTIUNEA IV.

Determinatiuni generali.

§ 19. Pre lunga casulu normatu in § 16 alu acestui regulamentu fia-care membru va incetá a fi membru societatiei (reuniunei) pentru infientiarea si sustinerea bibliotecii prin mórte; repasire de buna-voia; nesolvirea tacseloru anuale; eschiderea prin decisiunea adunarei generale a asociatiunei.

§ 20. Bibliotec'a este proprietatea asociatiunei trans. pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, fundata in folosulu locuitoriloru despartimentului cerc. alu II.

§ 21. Acestu regulamentu nu se va poté modificá ori amplificá decâtu prin $\frac{2}{3}$ a membriloru adunarei generale a despartimentului.

§ 22. Destinatiunea bibliotecii nu se va poté scaimbá decâtu in casulu provediutu in § 38 alu statuteloru asociatiunei trans. pentru literatur'a rom. si cultur'a poporului romanu.

Dein adunarea generale a despartimentului II. Fagarasianu, tienuta in Vistea inferiore in 20. Oct. 1872 c. n.

Petru Popu,
notariu.

Ad Nr. 129—1873.

Publicarea baniloru incursi

la fondulu asoc. trans. dela 10. Maiu pàna la siedinti'a comit. asoc. dein 10. Ianu a. c.

1. Prin dn. protopopu si directoriu despartiem. I., Ioanu Petricu s'au tramesu cá colecta, si anume:

- a) Dein comun'a Feldiór'a 1 fr.
  - b) Dein comun'a Presmiru 2 fr.
  - c) Dein comun'a Apati'a 1 fr.
  - d) Dein comun'a Magerusiu 1 fr.
- Sum'a 5 fr.

2. Dela da. protopopu alu Sibiiului, Ioane V. Rusu tacs'a de membru ord. pre anii 187 $\frac{1}{2}$ si 187 $\frac{2}{3}$ 10 fr.

3. Prin directiunea despartiem. cerc. alu Albei-Iulie (VIII) s'au tramesu cá tace de membrii ajutatori 18 fr.

(NB. List'a membriloru ajutatori, carii au solvitu tacsele pàna in presente inca nu a sositu.)

Sibiiu 10. Iuniu 1873.

Dela secret. asoc. trans.

Varietati.

Calea ferata orientale, adeca aceea, ce trece dela Oradea-mare pe la Huedinu, Clusiu, Turda, Vintiu-Aiudu-Teiusiu, Blasiu, Medeasiu, Segisiór'a, Rupea incóce, s'a deschisu in fine si pàna la Brasiovu in 1. Iuniu c. n., dupa multe si mari differenti, inse si mai mari daune pàna la 20 de millióne fior. cauate prin ómenii sei. Asia ajunse si Brasiovulu abia in comunicatiuné continua cu imperiale si cu capitalele europene. Lipsesce acumu, cá acésta linia se vina in legatura faptica si cu Orientele, pentrucá se merite numele care i s'a datu. Intr'aceea starea finantiale a acestei cale ferate fiendu una dein cele mai nefericite, semena tare, cá cu tóta sbuciumatur'a consortiului si a ministeriului, ea va remanea pe càtiva ani infundata aci la Brasiovu, fòra cá se póta trece prin munti inainte.

Afurisitulu cutremuru de bursa dela Vien'a semena fòrte multu cu revolutiunile elementarie dein natura, care nu alegu bunu dein reu, ci sfarma totu ce intempina. Totusi se póte dice in genere, cá astadata isi luara pedeps'a meritata, furiós'a sete de anru si argentu, rapacitatea, insielatóri'a, nerusínata, desfrenarile sodomitice, si asia atmosfer'a se mai curatí cevasi de omoritóricie putori ale spurcatei demoralisatiuni, materialismulu brutale se mai umilí in càtuva, pentru-cà in adeveru, inperinenti'a si sfruntari'a lui nu mai era de suferitu. Càti trasi-inpinsi, càti berbani si strengari, càti Moiesies si Ieiteles urdurosi ajunsesera in palaturi, inpresurati de concubinele loru, batendu'si jocu de virtute si moralitate, de buna-cuviintia si onestate. Preste siepte sute de millióne avutfa imaginata, tesauru alu pecatului s'au dusu pe copca; bene era déca se mai ducea inca pe atàtia, pentru-cá materialistii cei corrupti si toti cearlatanii se mai ajuuga a'si cunósce lungulu nasului si se se mai umilésca. Alaturea cu celi blastemati au suferitu si alti multi innocenti; dara ómenii se invetie a nu se inchina la vitielulu de auru alu jidoviloru, se nu céra a se inavutí in fug'a mare, se nu dea crediementu neci creditu la toti càti sciu face reclamuri bombastice, se nu jóce la bursa neci la loteria, care sunt cuiburile dracului.

Collecta destinata de premiu pentru istori'a secuiloru a trecutu preste patru mii de fiorini. Frumosu, fòrte frumosu! (Vedi mai pe largu in Jónás lapja dein Clusiu Nr. 21).

A dóu'a editiune d'in

Infricosiatele stricatiuni ale beuterei de vinarsu-rachiu.

Invetiaturi mantuitóricie, culesse si reproduse in romanesce de I. Petricu, parochu si protop. de legea resaríténa, si G. Munteanu, profes. si direct. alu gimnasiului rom. d'in Brasiovu, au esitu de sub tipariu in an. 1868. — Pretiulu numai 10 cr. v. a., si se póte trage de-adreptulu dela tipografii Römer & Kammer in Brasiovu.